

Téma: Jak se zacházelo s historií koncentračního tábora Flossenbürg

Modul: Porovnávání fotografií

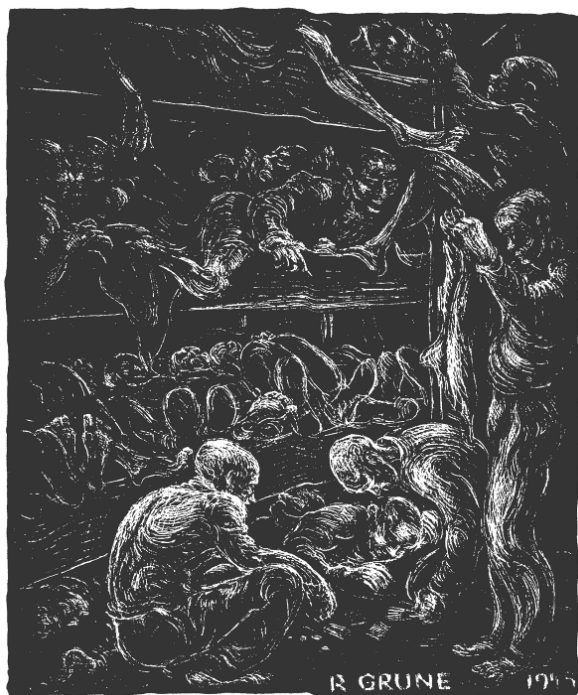
Faktické informace: Vězeňské baráky

Vězeňské baráky se v koncentračním táboře Flossenbürg nacházely po obou stranách apelplacu na terasách ve svahu kopce. V roce 1938, kdy byl tábor založen, bylo postaveno deset baráků. Mnohé z nich nebyly od samého počátku využívány jako ubytovny pro vězně, ale sloužily k různým jiným účelům, např. jako dílny nebo jako marodka pro nemocné. Později přibýly další baráky. Všechny stavby byly výsledkem nucené práce vězňů.

Osa dělicí tábor od severu k jihu, 1945 (Foto: neznámý autor, Památník Flossenbürg)

Obytné baráky pro vězně, nazývané také bloky, byly původně určeny pro zhruba 250 vězňů na jeden blok. V letech 1944/45 se do jednoho takového baráku (o rozměrech 50 m x 8 m) muselo vměstnat téměř 1000 vězňů. Baráky byly postaveny z dřevěných prefabrikátů a byly nedostatečně izolované. Také vytápění a větrání byly zcela nedostačující.

← Richard Grune: „Ložnice v koncentračním táboře“ (litografie, 1945)

Jako sociální demokrat a homosexuál byl Richard Grune několikrát zatčen gestapem a strávil dva a půl roku v koncentračním táboře Sachsenhausen. V dubnu 1940 se dostal do tábora Flossenbürg, kde musel pro SS pracovat v uměleckém pracovním komandu. Hned po návratu z koncentračního tábora, potom co se mu podařil útek na pochodu smrti, začal bývalý grafik zpracovávat své zážitky v cyklu velkoformátových obrazů „Pašije XX. století“.

V plně obsazených barácích panovaly nesnesitelně stísněné podmínky, vězni neměli žádný volný prostor ani soukromí. Latríny a umývárny na blocích pro tak velké množství lidí nestačily. Špatné hygienické podmínky a zvláště chlad v dřevěných budovách byly příčinou šíření chorob a epidemií mezi fyzicky zesláblými vězni. Baráky byly místem, kde vězni spali a trávili volné chvíle v době, kdy nepracovali. Jen sotva tu ale mohli najít klid.

Český vězeň Jan Přidal o situaci ve vězeňských barácích:

„V každém případě jsme na bloku usínali až o půlnoci. A protože pryčten nebylo dost, spali jsme po čtyřech, po čtyřech v jedné posteli. To jsme se nemohli ani pořádně natáhnout, museli jsme spát skrčení.“

Jan Přidal, narozen 1921 ve Vřesovicích na jižní Moravě, byl zatčen kvůli svému členství v české odbojové organizaci „Jindra“, která bojovala proti německé okupaci. Od ledna 1945 byl vězněn v koncentračním táboře Flossenbürg.

Každý blok byl pod dozorem jednoho vězně vybraného příslušníky SS, což byl tzv. staršina bloku (také blokař, Blockälteste). Z pověření vedení tábora tento vězeň dohlížel na pořádek na baráku, často i za použití násilí. Ve Flossenbürgu vykonávali tuto funkci především ti vězni, kteří byli SS označeni jako kriminálníci.

← Vězeňský barák, květen 1945 (Foto: Association des Déportés de Flossenbürg et Kommandos)

Bezprostředně po osvobození koncentračního tábora Flossenbürg armádou USA 23. dubna 1945 sloužily baráky nadále jako ubytovny a nemocniční oddělení pro přeživší vězně, kteří ještě zůstali v táboře. Koncem května 1945 byl tábor rozpuštěn a bývalí vězni se vrátili do svých domovů.

Od července 1945 zřídila americká vojenská správa v areálu tábor pro německé válečné zajatce, převážně bývalé členy SS, který fungoval do dubna 1946. Bývalé vězeňské baráky byly za tímto účelem vybaveny sprchami, umývárnami, topením a dostatkem lůžek, aby byli váleční zajatci ubytováni důstojně.

I poté byl areál s baráky dále využíván jako tábor. Organizace pro uprchlíky při UNO, UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration), zde ubytovávala převážně polské nežidovské tzv. Displaced Persons („DPs“ = lidé cizí národnosti, kteří se po osvobození zdržovali v Německu). Protože se nejednalo o zajatce, byly v barácích vytvořeny oddělené obytné jednotky, aby měli obyvatelé tábora alespoň trochu soukromí. Okolí baráků bylo upraveno, ostnatý drát a jiné druhy oplocení v okolí baráků byly odstraněny a vzniklo dokonce i několik zahrádek.

Po zrušení uprchlického tábora OSN začátkem roku 1948 došlo k sporům o další využití areálu, který 3. února 1948 přešel do vlastnictví Zemské majetkové správy Bavorského státu. Zemská rada okresu Neustadt an der Waldnaab, pod nějž Flossenbürg spadal, a odborový podnik, který v polovině roku 1947 obnovil těžbu v bývalém táborovém kamenolomu, chtěli v objektu tábora ubytovat uprchlíky a vysídlelce. Bavorský státní komisař pro rasově, nábožensky a politicky pronásledované kromě toho zamýšlel přenechat areál bývalého koncentračního tábora jeho vězňům a dalším osobám pronásledovaným nacistickým režimem jako odškodnění. Proti jakémukoliv dalšímu užívání areálu koncentračního tábora protestovala „Association Nationale“, francouzská organizace sdružující příslušníky odboje proti nacistickému režimu.

Zemské radě se nakonec podařilo prosadit vlastní stanovisko a zmírnit tím tehdejší palčivý nedostatek bytů ve Flossenbürgu a v okrese. V dosud obyvatelných budovách tábora tak nakonec byli ubytováni němečtí uprchlíci a vysídlelci ze sousedního Československa a Slezska. Mnohé baráky ale byly na počátku roku 1948 téměř neobyvatelné, protože chyběla okna, dveře, elektrické vedení atd. Odcházející DPs i místní obyvatelé si rozebrali vše, co ještě mělo nějakou hodnotu jako stavební materiál. Některé baráky zbourali dokonce kompletně.

Od roku 1951 se začaly v obci Flossenbürg objevovat první požadavky na zbourání zbývajících baráků, aby bylo uprchlíkům a odsunutým umožněno postavit si v bývalém areálu koncentračního tábora obytné domy. V polovině 50. let 20. století došlo k definitivnímu zrušení tábora pro uprchlíky a vysídlelce. Podle záměru okresu a obce zde měl být vytvořen prostor pro bydlení lidí, kteří dosud žili v barácích. V rámci tohoto programu byly části bývalého areálu tábora prodány soukromým osobám, přednostně nuceně vysídleným, kteří si zde postavili obytné domy.

Vesnice se zvětšovala a prorůstala tak s areálem tábora. Nově založené ulice v oblastech, kde kdysi stávaly vězeňské baráky, byly obyvateli pojmenovány Sudetská ulice, Chebská ulice a Slezská cesta.

Část vesnických starousedlíků po několik desetiletí říkala obyvatelům nového sídliště „Lagerer“ - „ti z lágru“. Již v polovině 50. let většina vězeňských baráků zmizela. Poslední zbylé baráky v blízkosti budovy vězeňské byly po částečném stržení v roce 1964 úplně zbourány o rok později Bavorskou správou státních zámků, zahrad a rybníků, do jejíž kompetence spadala péče o „Pietní park a Památník Flossenbürg“.

← Stav areálu tábora 1957 (Foto: Památník KT Flossenbürg)

Prameny a literatura:

- Benz, Wolfgang; Distel, Barbara (Hrsg.): Flossenbürg. Das Konzentrationslager und seine Außenlager, München 2007.
- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg / Stiftung Bayerische Gedenkstätten (Hrsg.): Konzentrationslager Flossenbürg 1938-1945. Katalog zur ständigen Ausstellung, Göttingen 2008.
- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg (Hrsg.): Rundgang deutsch. www.gedenkstaette-flossenbuerg.de/fileadmin/dokumente/RS_CZ.pdf (citováno 29.1.2003).
- Skriebeleit, Jörg: „Alles muss verschwinden, was den Charakter des Lagers trägt, die Baracken, der Eingang, die Wachtürme“. Das Gelände des KZ Flossenbürg zwischen 1945 und 1949. In: Dachauer Hefte 19, 2003, S. 180-200.
- Skriebeleit, Jörg: Vom Stigma zum Standortfaktor. Die Gemeinde Flossenbürg und das Erbe des Konzentrationslagers, in Knoch, Habbo (Hg.): Das Erbe der Provinz. Heimatkultur und Geschichtspolitik nach 1945, Göttingen 2001, str. 191-217.
- Skriebeleit, Jörg: Ansätze zur Neukonzeption der KZ-Gedenkstätte Flossenbürg. Aspekte einer nachholenden Entwicklung, in Haustein, Petra; Schmolling, Rolf; Skriebeleit, Jörg (Hg.): Konzentrationslager. Geschichte und Erinnerung. Neue Studien zum KZ-System und zur Gedenkkultur, Ulm 2001, str. 15-25.
- Skriebeleit, Jörg: Text (in Kopie) von J. Skriebeleit zu Bonhoeffer-Tafel im Arresthof Kap. 8.2 str. 330-348.
- Kasperowitsch, Michael: Die „Lagerer“. Handwohnanlage mit alter Infrastruktur: KZ-Gelände Flossenbürg heute. Nürnberger Nachrichten, 23./24.04.2005.